

**Председателят на Съвета за електронни медии (СЕМ) Георги ЛОЗАНОВ:
Обикалянето около страдащи хора е порок на журналистиката**

Светослав СПАСОВ

Г-н Лозанов, след няколко дни приключва петият ви мандат като председател на СЕМ. Кои бяха основните проблеми в него?

- Според европейските класации основният проблем на медиите у нас си остава ниското равнище на свобода на словото. Това не е отсега, не е и от началото на мандата ми в СЕМ, а от 2007-а, когато започнахме да падаме средно с по десетина места на година. Струва ми се обаче, че едва напоследък има обща нетърпимост към тази ситуация, която върна проблема за свободата на словото в дневния ред на обществото. Но засега повечето решения, които се обсъждат, изглеждат илюзорни. Като например СЕМ да направи журналистите свободни. Това е невъзможна задача. Медиите като институции са обект на регулация, а не журналистиката. И слава Богу. Тя е територия на професионалната съвест и творческата свобода и в най-добрия случай може да бъде обект на саморегулация. И по отношение на влиянието на собствениците на някаква синдикална защита, където се чувстват остри дефицити и мирише на социализъм. Затова лансирах идеята за създаване на журналистическа камара, подобно на лекарската или адвокатската, която да започне да връща авторитета на професията. Да раздели тези, които я практикуват, на спазващи стандартите и на търгуващи с тях. Най-често нарушаваният стандарт сякаш е правото на личната неприкосновеност, което специално е защитено в Закона за радиото и телевизията и беше във фокуса на нашето внимание през изминалата година. В съвременните медии, не само българските, стана лоша практика то да бъде омаловажавано или направо незачитане. Като се започне от риалити форматите, та се стигне до публицистичните, които все по-често възприемат риалити характеристики. Особено негативен ефект е банализацията на това нарушение, превръщането му в обществено приемливо. Ако откраднеш колата на някого, отиваш в затвора. Но ако му отнемеш личната неприкосновеност, само ти нараства рейтингът.

- В този смисъл как гледате на едно скорошно издание на „Дикофф“, което излъчи интервю с родителите на убитата във Велико Търново студентка Вероника?

- Върви проверката по случая от гледна точка на закона, а че са нарушени етични стандарти, няма съмнение. Оправданието, че родителите били доволни от интервюто, само увеличава болезнеността на казуса. Медиите не би трябвало да забравят, че хората в голямо нещастие трябва да бъдат пазени, независимо дали самите те са в състояние да го направят, или не. В случая става дума за т.нар. вторична виктимизация, при която жертвата на трагедия става втори път жертва на начина, по който се отразява трагедията. Лешоядското обикаляне около хората, които страдат, най-често е безсмислено в информационен и непростоимо в човешки план журналистическо поведение. То може да има едно единствено основание - да предизвикаш съчувствие в аудиторията. Но когато прекалено скъсиш дистанцията, психологическият ефект става обратен - съчувствието отстъпва място на аморалната радост, че това не се е случило на теб.

- Защо зрителите често изразяват мнение, че СЕМ не наказва провиненията достатъчно строго?

- Знаете ли, тук като че ли се възпроизвежда едно останало от племенните култури желание за жертвоприношение. Анонимната аудитория иска някой известен да отиде на кладата, в нашия случай - да го глобим или най-добре направо го свалим от ефир.

Смята, че получаваме заплати, за да ѝ доставяме тази радост. Като тук радостта е двойна, защото хората хем тайно обичат да гледат предаванията, които нарушават закона и така подтикват медиите да ги създават, хем после искат да ги видят наказани.

Част от писмата, които получаваме, попадат именно в категорията на нездравите колективни емоции. Нерядко обаче до нас стигат сериозни сигнали, писани от хора, които добре познават не само медиите, но и законите. От тях става ясно, че да си зрител и слушател днес, особено пък у нас, се изисква компетентност. Това поставя стария въпрос за медийното образование. Ние сме свикнали да гледаме на екрана като на гледка през прозореца, като на нещо самоочевидно. А всъщност става дума за сложни влияния, които да разбираш и евентуално да се пазиш. Дори един банален сериал може да те направи такъв, какъвто не искаш да бъдеш. Затова е необходимо човек от ранна детска възраст да се подготвя за неизбежния контакт с медиите. Мисля, че в прогимназията спешно трябва да се въведе предмет „Медии“. Ще се радвам, ако министър Танев изрази позиция по въпроса.

- През март се навършиха две години, откакто България премина към безплатно цифрово разпространение на програми. За това време някои телевизии, на които то бе позволено, се отказаха. Може ли да се каже, че цифровизацията у нас се провали?

- Не, но е на прага. Технологическият преход се осъществи, но не се създаде икономически устойчив модел на цифровизацията. В аналоговата ера се наложи възгледът, че за да си пазарен лидер, трябва да се разпространяваш ефирно. Кабелното и сателитното разпространение обаче го опровергаха, показаха, че това е мит. Днес повече от 80 на сто от населението получава телевизионно съдържание по кабел. Беше въпрос на време да се осъзнае, че другите 20 процента нямат особена пазарна тежест. Още повече че те включват хора, които не са консумативно активни. Частните медии нямат особен интерес да достигат до тях. Затова ефирното цифрово разпространение трябва да стъпи на съвсем друга основа, а именно не толкова на пазарна, колкото на социална база. Както има безплатно образование или медицинска помощ за тези, които не могат да си ги позволят, така и тези, които не могат да плащат за кабелна телевизия, трябва да получат безплатно телевизионно съдържание. Защото то продължава да бъде съществена реализация на човешкото право на информация.

- Наскоро СЕМ проведе наблюдение за използването на език на омразата в ефира. Какво показва то?

- Че се задава нова вълна. Предишната се вдигна около сирийските бежанци. Тогава СЕМ реагира по конкретни казуси, а излезе и с декларация по проблема въобще. И макар че вълната тръгна от политиците и от парapolитически субекти с неясна експертиза, големите електронни медии поне донякъде успяха да я спрат. Сега с приближаването на местните избори използването на враждебна реч отново зачестява, залага се като капан за гласоподаватели, включително и от трибуната на парламента. И отново не виждам кой друг освен медиите, подпомогнати от регулацията и саморегулацията, може да я ограничи. Затова сме предвидили във вторник и среща по темата с Комисията по журналистическа етика.

- Ще приемете ли шеста номинация за председател на СЕМ? Изборът е в началото на следващата седмица.

- Досега не съм отказвал, няма причина и сега да го направя, ако ме номинират. Не гледам на председателството като на благо, от което лишавам някого друго. То е свързано със задължение, не с облаги. Нито имаш повече права при вземането на решения, нито заплатата е по-голяма от тази на останалите членове. За сметка на това носиш цялата административна и финансова отговорност за съвета.

Мотивирам се от желанието медийният регулатор да осъществява цивилизована европейска регулация, не силова и дори немного видима. Защото регулацията не е

власт, а защита. Тя трябва да е експертно задълбочена и диалогично отворена, да балансира между законова строгост и културен либерализъм, да не допуска в радиото и телевизията прекалено мощни субекти на собственост и влияние. Изкушавам се да мисля, гледайки проблемите в другите регулатори в държавата, че медийният надзор е в по-благоприятно положение. Това ми дава някаква удовлетвореност от свършената досега работа. И въпреки че днес у нас публичните роли носят много повече имиджови щети, отколкото симпатии, още не ми идва да отида да садя тиквички, както се заканваше Еркюл Поаро.

В прогимназията да се въведе предмет „Медии“